

1. Dunnen van laanbeplantingen

Bij laanbeplantingen wordt al bij de aanplant bepaald welke bomen t.z.t. moeten wijken ten gunste van de blijvers. Een laan is geen natuurlijk bomenbestand. Het ontleend vooral zijn kwaliteiten aan het feit dat de bomen regelmatig en netjes in een rij zijn geplant.

Het is gebruikelijk dat de bomen zo worden geplant dat ze na één dunning in het gewenste driehoeksverband staan. De dunning moet worden uitgevoerd zodra de kronen elkaar raken. Dat is het beste moment omdat zo de groei erin blijft. De stam moet voorzien zijn van een mooi vertakte kroon. De timing van dunning is belangrijk, zodat de kronen zich goed kunnen vormen.

1.1 Wat als het niet gebeurt?

Te laat of helemaal niet dunnen leidt tot een laan die bestaat uit bomen die snel dood hout vormen en een eenzijdige, afgeplatte kroon ontwikkelen. Dit betekent veel onderhoud (o.a. omdat er snel dood hout in de kroon komt) en meer aansprakelijkheidsrisico's. De kans op stormschade is veel groter als er onverhoopt eens een boom het loodje legt (door aanrijshade, ziekte, om civieltechnische reden etc.). Te laat dunnen betekent meestal een gemiste kans die niet is goed te maken.

1.2 Wat merk je ervan?

Het dunnen van lanen blijkt in de praktijk heel gevoelig te liggen. De eerste dunning vindt doorgaans op z'n vroegst plaats zo'n 25 jaar na het planten en vaak nog veel later omdat de bomen door de huidige verkeersdruk en steeds smaller wordende berm niet zo snel meer groeien. De meeste mensen staan op dat moment niet zo stil bij de beheersprincipes, maar zien wel de op dat moment relatief grote gaten in de lanen. Dit leidt tot zodanig veel heftige en moeilijk te sussen reacties dat groenbeheerders er toe overgaan om de bomen iets verder uit elkaar te planten, zodat t.z.t. niet behoefte te worden gedund. Dit lijkt een mooie oplossing, maar het blijft vaktechnisch gezien een noodverband.

1.3 Vakkennis

Planten in een zodanig verband dat minstens éénmaal moet worden gedund getuigt van vakkennis en vooruit kunnen en durven zien. Het vraagt weliswaar hogere realisatiekosten, maar het levert mooiere en gezondere kronen op.

Direct het eindbeeld planten kost minder geld, maar vraagt wel veel meer beheer omdat er vaker moet worden gesnoeid en ingeboet om een gelijkmatige laan te krijgen. Het snoeien van de jonge laanbomen is een beheersmaatregel die niet achterwege mag blijven en bij deze vorm van planten veel vaker moet worden uitgevoerd. Het snoeien zorgt dan voor een gezonde en doorlopende spil (de latere stam) en een goede doorrijhoogte. Overigens: snoeiwonden vormen hoe dan ook een gezondheidsrisico voor bomen. En hoe groter de wond, hoe groter het risico. Op tijd en op het juiste moment snoeien en te snoeien takken in de jeugd niet te dik laten worden is dus erg belangrijk. Verder ontstaan er grotere gaten in lanen als er bij zo'n opzet in de eerste jaren bomen uitvallen. Lanen planten in een zodanig plantverband dat niet behoefte te worden gedund ervaart de vakman als amateuristisch, maar het voorkomt t.z.t. mogelijk wel veel vragen. Bovendien zijn de kosten om te komen tot een volwassen laan (aanleg én beheer) en de instandhouding van zo'n bomenbestand veel hoger.

Het heeft weinig zin om in een laan, zodra deze eenmaal halfwassen is, opengevallen gaten met nieuwe bomen op te vullen. Zelden slaat zo'n boom dan goed aan en zeker zal zo'n boom nooit de bestaande bomen inhalen. Daarmee wordt dus nooit het ritme, de kwaliteit waaraan de laan zijn beeldkwaliteit ontleend, hersteld.

2. Dunnen in struwelen en boszomen

In het landschap, maar ook binnen de bebouwde kom, komen min of meer natuurlijke beplantingen voor die bestaan uit een mengsel van streekeigen heesterbeplantingen (struwelen). Ook de randen van bossen bestaan soms uit een zoom van dit soort heesters.

2.1 Waarom gebeurd het?

Ook deze beplantingen moeten na planten minimaal éénmaal gedund worden, om de blijvers de kans te bieden zich volledig te ontplooien. In dit geval wordt relatief dicht geplant om te voorkomen dat er zich te snel andere heesters of boomvormers vestigen die de doelstelling (een gevarieerd struweel) tegengaan. Doorgaans worden de struiken niet verwijderd, maar bij de grond afgezaagd. De blijvers winnen het dan wel. Dit soort beplantingen zijn namelijk erg belangrijk voor alle bosrandsoorten (zangvogels, vlinders en andere insecten en kleine zoogdieren) en biedt dekking aan wild.

2.2 Wat als het niet gebeurd?

Als er in een struweel te veel boomvormers zijn geplant of zich er hebben gevestigd (eekhoorns b.v. stoppen er nogal wat eikels in de grond), dan zal er behoorlijk rigoureuus gekapt moeten worden. Dit is ook de consequentie als er te laat wordt beheerd. De bomen concurreren anders de struiklaag weg, wat ten koste gaat van de variatie en een verarming van de natuur betekent.

3. Beheer houtwallen en hakhoutsingels

Van oudsher groeien er in de Achterhoek houtwallen en hakhoutsingels. Deze landschapselementen zijn sterk bepalend voor het karakter van ons landschap (vaak wordt er waarderend over "ons Achterhoekse coulisselandschap" gesproken).

3.1. Waarom gebeurd het?

Houtwallen komen op de drogere grond voor en hakhoutsingels (meestal elzen) op de nattere gronden. In beide gevallen functioneerden ze als veekering én als leverancier van brandstof voor het fornuis en de bakoven. Doordat er regelmatig hout geoogst werd, bleven ze erg dicht en hadden daardoor een grote natuurwaarde (veel schuilgelegenheid voor allerlei beesten). De elzen hielden bovendien de slootkant in stand. Doordat het hout niet meer nodig was als brandstof en het prikkeldraad het vee in de wei hield, is het beheer van deze singels achterop geraakt. Het gevolg: De boomvormers concurreerden eerst de struikvormers weg en de beste groeiers werden bomen die de rest overheersten.

3.2. Vakkennis

Het beste beheer voor dit voor dit landschapselementen is het bij de grond afzetten van alle bomen (die weer wel uit mogen lopen), de oorspronkelijke soorten er weer bijplanten en het hakhoutbeheer in ere herstellen.

3.3 Wat merk je ervan?

Om de beeldkwaliteit te behouden en extra variatie in te brengen laten we wel enkele bomen als overstaander intact. Deze kunnen tot volle wasdom komen en zo het landschap verrijken.

4. Dunnen in bosbeplantingen

Hierover ontvangt de gemeente de minste vragen. Blijkbaar ervaren veel mensen dit als een logische activiteit.

4.1 Waarom gebeurd het?

In bossen gaat het duidelijker om bomen die worden verwijderd, omdat ze in de jeugdfase (stakenfase) de strijd om het licht al verloren hebben. De sterke bomen blijven in eerst instantie staan, daar wordt later om de 5 á 10 jaar (afhankelijk van de soort) een zogenaamde hoogdunning in toegepast. Het dunningshout kan soms nog wat geld opleveren, maar vaak blijven dode bomen staand of liggend achter in het bos. Dit is heel nuttig, want een gezond bos moet dood hout bevatten. Het biedt voedsel en beschutting aan vogels, kleine zoogdieren en insecten en zorgt voor een gevarieerd plantenleven. Deze natuurlijke variatie zorgt voor een goed bosklimaat. Om een zo natuurlijk mogelijke situatie na te bootsen, gaan bosbeheerders er toe over om te dunnen bomen te ringen, zodat ze staande afsterven. Vooral spechten en andere z.g. hollenbroeders stellen dat erg op prijs.

4.2. Wat gebeurt er?

Hoogdunning lijkt op het dunnen in laanbeplanting. De overblijvende bomen krijgen zo meer groeiruimte, zodat ze zonder belemmering een volle kroon kunnen gaan vormen. Op die manier hou je de bomen die blijven staan gezond en minder gevoelig voor ziekten en plagen. Van de 4 á 6 duizend bomen die er per hectare geplant worden blijven er tenslotte 80 á 150 stuks over (afhankelijk van de soort) die voor de echte houtopbrengst moeten zorgen. Het dicht op elkaar planten is belangrijk, omdat de bomen op zoek naar licht omhoog groeien. Hierdoor worden de jonge bomen gedwongen om vooral bovenin takken te maken en blad te vormen. Daardoor hebben de bomen in volwassen staat weinig zijtakken en leveren ze mooie planken met weinig noesten: niet onbelangrijk voor een productiebos.